

Znovu získat důvěru ve vznešenost lidského ducha

Benedikt XVI. na setkání s politickými činiteli, Pražský hrad, 26. září 2009

Vaše Excellence,
dámy a pánové,

jsem vám vděčný za možnost setkat se v tak významném prostředí s představiteli politického a občanského života České republiky a se členy diplomatického sboru. Srdečně děkuji panu prezidentu Klausovi za laskavá slova přivítání jménem vás všech. Mé poděkování patří též České filharmonii za hudební vystoupení, kterým bylo naše setkání zahájeno a jež výmluvně poukázalo jak na kořeny české kultury, tak na významný přínos českého národa evropské kultuře.

Má pastorační návštěva České republiky se kryje s dvacátým výročím pádu totalitních režimů ve střední a východní Evropě a se „sametovou revolucí“. Euforie vyvolaná znovuzískáním demokracie se již nesla na vlně svobody. I dvacet let po hlubokých politických změnách, jež zasáhly tento kontinent, proces uzdravení a obnovy pokračuje, tentokrát v širším kontextu evropského sjednocování a stále hlubší světové globalizace. Naděje a očekávání občanů vůči vládám vyžadují nalézat nové formy veřejného života a solidarity mezi národy a občany. Bez nich by vytoužená budoucnost světa spravedlnosti, míru a blahobytu ještě dlouho zůstala nedosažitelná. Taková očekávání se nadále vyvíjejí. Zvláště mladí lidé si dnes znovu kladou otázku po povaze získané svobody. K čemu je svoboda využívána? Co je podstatou skutečné svobody?

Úkolem každé generace je, aby se od počátku snažila vytrvale hledat způsob správného uspořádání lidských věcí, aby se snažila pochopit správné užívání lidské svobody (srov. *Spe salvi*, 25). I když povinnost upevňovat „struktury svobody“ je zásadní, nevyčerpává se tím zcela: Lidská touha se povznáší nad sebe samu, nad to, co může poskytnout vládnoucí politická a hospodářská moc, a směřuje k oné velké naději (srov. *tamtéž*, 35), která má původ mimo nás, ale zároveň je uvnitř nás jako pravda, krása a dobro. Svoboda hledá smysl: vyžaduje přesvědčení. Opravdová svoboda předpokládá hledání pravdy – skutečného dobra – a tudíž nachází své naplnění právě v poznávání a konání toho, co je správné a spravedlivé. Jinými slovy: pravda je návodem ke svobodě a dobro je dokonalostí svobody. Aristoteles definuje dobro jako „to, k čemu všechno směřuje“ a vyjadřuje přesvědčení že „milé je dosáhnout dobra i pro jednotlivce, krásnější však je a ve větší míře božské dosáhnout ho pro národ a obec“ (*Etika Nikomachova*, 1; srov. *Caritas in veritate*, 2). Vždyť vznešená odpovědnost za probouzení vnímavosti vůči pravdě a dobru spočívá na všech vedoucích osobách, ať už v náboženství, politice či kultuře, na každém veřejném činiteli způsobem mu vlastním. Společně se pak musíme zasazovat v boji za svobodu a za hledání pravdy: obojí je totiž buď navzájem spojováno, nebo společně bídne zaniká (srov. *Fides et ratio*, 90).

Pro křesťany má pravda jméno: Bůh. A dobro má tvář: Ježíš Kristus. Křesťanská víra, už od časů svatých Cyrila a Metoděje a prvních misionářů, skutečně sehrála rozhodující roli v utváření duchovního a kulturního dědictví této země. Obdobně jí musí sehrávat nyní i do budoucna. Velké bohatství duchovních a kulturních hodnot, které se vyjadřují jedny ve druhých, nejen utvářelo identitu národa, ale také jí poskytovalo rámec potřebný k vykonávání role soudržnosti v srdci Evropy. Po staletí bylo toto území místem setkávání mezi různými národy, tradicemi a kulturami. Tato země poznala, jak všichni víme, i bolestná období a nese jizvy tragických událostí, které vzešly z nedorozumění, válek a pronásledování. Je však také

pravda, že křesťanské kořeny pozoruhodně živily smysl pro odpuštění, usmíření a spolupráci, který umožnil lidu této země nalézt mír a který byl znamením nového začátku, nového sjednocení, obnovené naděje. Není to právě tento duch, který současná Evropa potřebuje?

Evropa je víc než jen světadílem. Je domovem! A svoboda nachází svůj nejhlubší význam v domově duchovním. S plným respektováním rozdílu mezi sférou politickou a náboženskou – díky němuž je vlastně zachována svoboda občanů vyjadřovat náboženské přesvědčení a podle něj žít – bych rád zdůraznil nenahraditelnou úlohu křesťanství při utváření svědomí všech generací a podněcování základního etického konsensu, platného pro každého člověka, který tento kontinent nazývá „domovem“! V tomto smyslu bych rád ocenil hlas těch, kteří se dnes v této zemi i v celé Evropě – zdvořile, ale s rozhodností – snaží uplatnit svoji víru ve veřejné sféře v naději, že společenská pravidla a normy budou formovány touhou žít podle pravdy, která každého člověka osvobozuje (srov. Caritas in veritate, 9).

Věrnost lidu, kterému sloužíte a který zastupujete, vyžaduje věrnost pravdě, která je sama v sobě zárukou svobody a opravdového lidského rozvoje (srov. tamtéž, 9). Odvaha jasně vyřknout pravdu je vlastně službou všem členům společnosti tím, že osvětluje cestu lidského pokroku, poukazuje na etické a morální základy a dává záruku, že veřejný pořádek čerpá z pokladnice lidské moudrosti. Vnímavost k všeobecně platné pravdě by nikdy neměla být zastíněna partikularistickými zájmy, jakkoli důležitými, neboť to by vedlo jen k novým případům sociální fragmentace či diskriminace, o kterých tyto zájmové nebo lobbistické skupiny tvrdí, že je chtějí překonat. Aniž by to ohrožovalo toleranci rozdílů či kulturní pluralitu, činí hledání pravdy konsensus možným, udržuje veřejnou diskusi logickou, čestnou a průhlednou a zajišťuje jednotu, jaké by nějaké neurčité integrující pojmy nikdy nemohly dosáhnout. Věřím, že ve světle církevní tradice materiálního, intelektuálního a duchovního rozměru lásky, se členové katolické komunity - spolu s členy ostatních církví, církevních společenství a náboženství - budou i nadále zasazovat o rozvojové cíle, jež v tomto národě, i mimo něj, získají více lidský a více zlidšťující rozměr (srov. tamtéž, 9).

Milí přátelé, naše přítomnost v tomto nádherném hlavním městě, často nazývaném srdcem Evropy, nás vybízí k otázce, v čem ono „srdce“ spočívá. Ačkoli není jednoduché najít odpověď, jistým náznakem nám mohou být architektonické klenoty, které toto město zdobí. Úžasná nádhera jeho chrámů, hradu, náměstí a mostů nemůže nepozvednout naši mysl k Bohu. Jejich krása vyjadřuje víru; jsou zjeveními Boha, který nás právem nechává přemítat o divoch krásy, o něž my lidé usilujeme, když vyjadřujeme estetický a poznávací rozměr svého nejvnitřnějšího bytí. Jak tragické by bylo, kdyby někdo hleděl na takové příklady krásy a nedbal by transcendentního tajemství, na které odkazují. Tvůrčí setkání klasické tradice a evangelia dalo vzniknout pohledu na člověka a společnosti, pozornému na přítomnost Boha mezi námi. Při vytváření kulturního bohatství zdejšího kontinentu tento pohled zdůrazňoval, že rozum se nezastavuje u toho, co vidíme očima, nýbrž spíše vede k tomu, co leží na druhé straně, po čem hluboce prahneme: po Duchu, jinými slovy po Stvořiteli.

V kontextu současných křížovatek civilizací, často poznamenaném znepokojujícím rozdělením jednoty dobra, pravdy a krásy, a následným obtížným hledáním shody na společných hodnotách, se jakékoliv úsilí o lidský pokrok musí inspirovat tímto živým odkazem. Evropa, věrna svým křesťanským kořenům, má specifické povolání prosazovat tento transcendentní pohled ve svých iniciativách ve prospěch obecného dobra jednotlivců, společenství a národů. Mimořádně důležitým a naléhavým úkolem je podpořit mladé Evropany formací, která respektuje a živí jejich Bohem danou schopnost umět překonat právě ta omezení, o nichž se někdy předpokládá, že je musí chytit do pastí. Mladí lidé uvítají šanci vyniknout ve sportu, tvořivém umění či na akademické dráze. Není snad pravda, že jsou-li

postavení před vznešené ideály, budou stejnou měrou usilovat o morální ctnosti a o život v lásce a dobru? Vřele zde povzbuzují rodiče a osoby odpovědné za vedení komunit, jež od autorit očekávají, že budou prosazovat hodnoty zahrnující intelektuální, lidské a duchovní rozměry zdravé výchovy, jakou zasluhuje naše mládež.

„Veritas vincit“. To je heslo, které nese vlajka presidenta České republiky: Nakonec pravda vítězí, avšak nikoli násilím, nýbrž přesvědčením, hrdinským svědectvím mužů a žen pevných zásad. Pravda vítězí upřímným dialogem, který upřednostňuje požadavky obecného dobra a odhlíží od soukromého zájmu. Žízeň po pravdě, kráse a dobru, vložená Stvořitelem do každého člověka, má za úkol sjednotit lidstvo v hledání spravedlnosti, svobody a míru. Dějiny častokrát ukázaly, že pravda může být zrazena a zmanipulována ve službě falešných ideologií, útisku a nespravedlnosti. Cožpak nás výzvy, kterým lidstvo muselo čelit, nevybízejí, abychom se měli na pozoru před takovým nebezpečím? Vždyť nakonec co je více nelidské a zhoubné než cynismus, který by popíral velikost našeho hledání pravdy, a než relativismus, který přímo rozežírání hodnoty podpírající budování jednotného a bratrského světa? My naopak musíme znovu získat důvěru ve vznešenost a velikost lidského ducha pro jeho schopnost pochopit pravdu a musíme umožnit, aby nás tato důvěra vedla v trpělivé politické a diplomatické práci.

Dámy a pánové, těmito myšlenkami v modlitbě vyjadřuji přání, aby vaše služba byla inspirována a udržována světlem té pravdy, která je odleskem věčné Moudrosti Boha Stvořitele. Pro vás i vaše rodiny ze srdce vyprošuji hojné Boží požehnání.